

minnet ve teşekkürlerimizi arz ederken, hazır durumda olan "Cengiz Han" isimli eserini de Türk ve ilim dünyasına kazandırmasını kendilerinden bilhassa rica ederiz.

RUMELİ'DEN TÜRK GÖÇLERİ

EMIGRATIONS TURQUES DES BALKANS

BELGELER - DOCUMENTS

— II —

96

Hazırlayan Bilâl N. Şimşir, Ankara, 1970, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 35, Seri: III, sayı: A 10, sf. CLXXXII + 832.

Rumeli'den Türk Göçleri'nin birinci cildi, 1877-78 hâdiselerini, Türk-Rus savaşlarını, Türk'lerin göçlerini geniş şekilde, vesikalarla ele alarak, 1968 Ağustosunda yayımlanmıştı. Şimdi tanıtmağa çalışacağımız ikinci cilt, 1879 yılına aittir. 1880-85 yıllarını ele alan üçüncü cildin de yakında neşredileceğini, kıymetli araştırmacı Bilâl N. Şimşir Bey, ikinci cildin önsözünde belirtmektedir.

Eser şu kısımlardan ibarettir :

- 1 — Önsöz IX-XXVII,
- 2 — Giriş XXIX - VLXXXII,
- 3 — Belgelerin Listesi ve Özellikleri (Türkçe) 3-106
- 4 — Belgeler (İngilizce ve Fransızca) 109-763

Vesikalar, birçok araştırmacıyı kendi sahası bakımından ilgilendirecek kadar zengindir. Bir kitabiyatın, bir kitap tanıtma yazısının, bu vesikaları kâfi derecede bile ele almasına imkân yoktur. Sadece yakın tarihimize ışık tutan, Türk-Rus mücadelelerinin mahiyetini açıklayan eserden birkaç dikkat çekici vesika sunacağız. Bu hususta merak sahibi olanlara, eseri okumalarını hararetle salık veririz.

Araştırmacı, önsözde hangi arşiv vesikalarından faydalandığını, eksiklerini ve İngilizce ve Fransızcalarında "Rumeli" kelimesi yerine, "Balkans" kelimesini kullanımının sebebini açıklıyor. Kitabın adından da anlaşılacağı üzere, vesikalar, "Türk, Fransız ve İngiliz kaynaklarından" derlenmiştir. Burada da birinci ciltteki metod aynen izlenmiştir. Belgeler, kronolojik ola-

rak sıralanmış, bunların türkçe özetleri verilmiş, her belgenin kimden kime yazıldığı, hangi kaynaktan alındığı v.s. belirtilmiştir.” (sf. XV - XXV).

Bulgar'lara ilk defa millî şuuru, tarih şuurunu Paisiy Hilendarski adındaki bir Bulgar keşişi, 1762 yılında yazdığı *Slav Bulgarların Tarihi* isimli eseriyle vermişti. Kitabının önsözünde Paisiy Bulgarlara şöyle seslenmişti:

“Bulgarlar, kendi soyunu ve dilini öğren. Vatanını sev, milletinin geçmişini öğrenmeğe çalış... Diğer milletler, kendi tarihlerini biliyor ve öğreniyorlar. Onlar, kendi tarihlerini pek sevdikleri kendi ana dillerinde yazıp okuyorlar. Yunanlılar, Sırlar bizi hakir görüp bizimle eğleniyorlar; bizi hükümdarsız, patriksiz, azizsiz, tarihsiz sayıyorlar. İşte bunun için bu tarihi yazmağa uğraştım... Ben, öyle şaşkın Bulgarlar tanırım ki, kendi soylarını bilmezler ve tanımazlar. Ancak rumca okuyup yazarlar ve kendilerine Bulgar denmesinden utanırlar...” Bulgarların millî uyanışı Paisiy ile başlar. Bu uyanışa Bulgar yazarları “yeniden doğuş” (Vivrajdeniye) derler (sf. XXXII). Türklüğün de “yeniden doğuş” unu bekleyerek, diğer bahis ve vesikalara geçelim.

XXXIV-CLX inci sayfalarda, Panslavizmin doğuşu ve mahiyeti hakkında öğretici tarihî bilgi verilmektedir. Kültür faaliyetinden, çete harekâtına ve milletlerarası siyaset sahnelerindeki yankısına kadar, bu Panslavist cereyanı her Türk münevveri, Türkiye'nin bekası bakımından, bilmeli ve öğrenmelidir.

Rumeli Türk Göçmenleri Temsilcilerinin, Doğu Rumeli Avrupa Komisyonu Başkanına gönderdiği 218 mühürlü dilekçede, “Rumeli Türk halkının Bulgarlardan gördükleri ve tarihte eşine rastlanmayan zulümler ve haksızlıklar” anlatılmaktadır (sf. 3-5 ve sf. 30, 41, 48, 49).

“Rus idaresinin Türk tapularını tanınaması” üzerine, Sofya Türk Göçmenlerinden İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi Layard'a dilekçe gönderilmiştir (sf. 21).

“Doğu Rumeli Jimnastik Cemiyetleri'nin seferber edilmeleri ve Türk halkının Bulgarlar tarafından yerlerinden kovulmaları konularında De Giers'e yazılan yarı resmî mektubun İngiltere Hükümetince tasvip edilmesi.” (sf. 22).

“Edirne'de bekleyen 28.000 Türk göçmeninin Doğu Rumeli'ye dönmelerine Rusların müsaade etmemeleri.” (sf. 27).

“Sırların Niş Müslümanlarını kovup onların mallarına konmak istemeleri. Mallarını satabildikleri takdirde bütün Niş Müslümanlarının göç

etmek niyetinde olmaları. Niş Müslümanlarına savaş esirleri gibi muamele edilmesi." (sf. 28).

"Adapazarı Hristiyanlarından bir heyetin İngiliz Büyükelçisini ziyaret etmesi; İstanbul Hükümetinin bu kazaya 40.000 Çerkes göçmeni yerleştirdiğini, bunların aşâyışı bozduklarını anlatması ve buna karşı tedbir alınmasını istemesi." (sf. 33).

"Babiâli'nin 4000 ile Rumeli göçmenini Muş'a göndereceği yolundaki söylentiler üzerine Ermeni Patriğinin İngiliz Büyükelçisine şikâyetinde bulunması." (sf. 34).

Kısacası her bir ibret verici, ders verici vesikalarla dolu eserin yazarını tebrik eder, üçüncü cildin de biran önce çıkmasını bekleriz.

Dr. Mehmet ERÖZ
